זאך צוליב וועלכע מען איז זיך מכין.

י. כימי צאתך מארץ מצרים אר־אנו נפלאות. די גאולה העתידה בקרוב וועט זיין בדומה צו יציאת מצרים. פונקט ווי יציאת מצרים איז גע־קומען בזכות האמונה, וואס איז נת־גלה געווארן און אראפגעקומען אויך אין כחות פנימיים ביז אין כחות היותר תחתונים (מילה), און אויך אין ענינים וואס איוסער דעם מענטשן (פסח) — אזוי וועט אויך די גאולה העתידה קומען בזכות האמונה; אז ניט קוקנדיק אויף דעם גרויסן העלם והסתר פון אונזער גלות וועט מען מעורר זיין די אמונה פשוטה אין ביאת המשיח, אז "הנה זה עומד אחר כתלנו"[36], אז אט־אט קומט ער שוין, ער שטייט שוין הינטער דער וואנט. און די אמונה וועט ניט בלייבן אין אן אופן פון מקיף, נאר זי וועט נתגלה ווערן אין די כחות פנימיים, אנהויבנדיק פון הבנה וה־שגה, מדות, ביז צו ווירקן אויף אלע, אפילו די נידעריקסטע כחות (מילה). און דאס קומט דורך לער־נען חסידות באופן פון הבנה והשגה, חסידות חב"ד[37], וואס זי איז מגלה די אמונה און איז זי ממשיך אויך אין די כחות פנימיים חב"ד, ביז עס ווירקט אויך אויף אלע כחות, לשנות טבע מדותיו. און דאס איז מען ממשיך אויך אין חוצה (פסח), וואס די הפצת המעינות חוצה, וועט ברענגען — כהבטחת מלכא משיחא — דעם "אתי מר", בקרוב ממש.

(מלוקט משיחות אחש"פ תשכ"א ותשכ"ב)

יו"ד שבט

א. ס'איז ידוע די אגרת הקודש פון בעל שם טוב[1], וואו עס ווערט דערציילט וועגן זיין שאלה וואס ער האט געפרעגט משיח'ן: "אימתי קא אתי מר?" ווען וועט משיח קומען? און די תשובה פון משיח'ן: "לכש־יפוצו מעינותיך חוצה", אז ער וועט קומען ווען די קוואלן פון חסידות וועלן פארשפרייט ווערן אין דרויסן.

אלע ענינים זיינען דאך מרומז אין תורה[2]: דער תרגום זאגט אויפן פסוק[3] "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", — "בריש גלי". שטייט אין ספרים אז אין דעם ווארט "בריש" איז מרומז דער בעל שם טוב: בריש איז ראשי תיבות "ר' ישראל בן שרה", און אויך "ר' ישראל בעל שם"[4].

אויך שטייט אין ספרים, אז אין דעם ווארט "בריש" איז מרומז דער רשב"י: בריש איז ר"ת "ר' שמעון בן יוחאי"[4]. אויך דער אריז"ל: "ר' יצחק בן שלמה". וואס דורך דער

---

36) שה"ש ב, ט.

37) ראה ג"כ לעיל ע' 799, שי"ט כסלו (ר"ה לחסידות חב"ד) הו"ע ברית מילה.

1) ראה לעיל ע' 794 הערות *29, 30. ביאור הענין — ראה שיחת שמח"ת תר"ץ (לקו"ד ח"ב ע' 572 ואילך).

2) זח"ג רכא, א. וראה ב"ק צב, א.

3) שמות יד, ח.

4) הובא בדגל מחנה אפרים במקומו.

תורה פון רשב"י והאריז"ל [5] וועט קומען די גאולה — „ובני ישראל יוצאים ביד רמה". כדאיתא בזהר [6]: „האי ספר הזהר יפקון בי' מן גלותא ברחמים" (מיט דעם ספר הזוהר וועט מען אַרויסגיין פון גלות מיט רחמים). רשב"י און אויך דער אריז"ל האָבן דאָך מגלה געווען פנימיות התורה נאָר צו יחידי סגולה, און דאָס אויך מיט הגבלות, גילוי המשיח וועט דאָך זיין נאָר ווען פנימיות התורה וועט נתגלה ווערן אין אַן אופן פון הפצה דוקא [7], און אַרמעטום ביז אין חוצה, און דער ענין האָט זיך אָנגעהויבן פון דעם בעל שם טוב, וואָס ער האָט אָנגעהויבן מגלה זיין חסידות צו אַלעמען, אָן הגבלות.

ב. אין תורה איז אַלץ בדיוק. איז דאָך אויך מדויק דאָס וואָס דער רמז פון רשב"י, האריז"ל און פון בעל שם טוב איז ניט אין דעם לשון הפסוק נאָר אין תרגום.

פשטות הכתוב רעדט וועגן יציאת מצרים. נאָר ווייל גלות מצרים איז אַ שורש צו אַלע גליות [8], און יציאת מצרים איז אַ שורש צו אַלע גאולות, איז אין דעם פסוק פון יציאת מצרים אויך מרומז די גאולה העתידה דורך משיח צדקנו.

אין תרגום איז אָבער די גאולה העתידה מרומז מער בגילוי. די איבערזעצונג פון דער תורה פון לשון הקודש אויף אַ גלות-שפראַך, אין תרגום, איז געווען צוליב דעם וואָס אין זמן הגלות האָבן ניט אַלע פאַרשטאַנען לשון קודש. דאָס מיינט, אַז דורך תרגום האָט מען ממשיך געווען תורה און לשון קודש אויך אין אַ לשון חול, אַז אויך פון חול זאָל ווערן קודש [9]. און דאָס איז אַ הכנה צו דער גאולה העתידה.

ביי גאולת מצרים איז דער רע געבליבן בתקפו, וואָס דערפאַר האָבן די אידן געדאַרפט אַנטלויפן פון דעם רע [10] — „כי ברח העם". אַנדערש וועט זיין אין דער גאולה העתידה, וואָס אויף דעמאָלט שטייט [11]: „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", רע און טומאה וועט דאַן אינגאַנצן פאַרשווינדן. און דערפאַר וועט מען ביי דער גאולה העתידה ניט דאַרפן אַנטלויפן — „כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון" [12]. נאָר „וראו כל בשר יחדיו" [13], אַז אויך דער בשר הגשמי דאָ למטה וועט זען אלקות במוחש.

---

5) ראה הקדמת הס' כסא מלך, מקדש מלך.

6) ח"ג קכד, ב. וראה אגה"ק סי' כו.

7) כדיוק הל' בתקוני זוהר (ת"ו בסופו) דברי אליהו הנביא מבשר הגאולה מגלותנו זה (לרשב"י): כמה ב"נ לתתא יתפרנסון מהאי חיבורא דילך כד אתגלי לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא ובגינא וקראתם דרור בארץ גו'. ובכסא מלך שם ביאר והדגיש: בדרא בתראה דוקא קרוב לימות המשיח כו' (אף אשר) זה כמה מאות שנים שנתגלה כו' (כי הלימוד צ"ל דוקא באופן של) יתפרנסון כו' יפורשו מאמריו העמוקים בהקדמות שגילה האר"י זלה"ה כו' שיבינו כו' כי הלומד גירסא בעלמא הגם שיש לו שכר טוב כו' עכ"ז הסגולה דבגיני' וקראתם דרור היא כשיתפרנסון וילמדו פירושי המאמרים כו'. — ראה ג"כ הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות.

8) ראה ויק"ר פי"ג, ה.

9) ראה לעיל פ' וארא. תורה אור משפטים ד"ה ויראו גו' לבנת הספיר.

10) תניא פל"א.

11) זכרי' יג, ב.

12) ישעי' נב, יב. וראה המשך וככה — תרל"ז בסופו.

13) שם מ, ה.

און דעריבער זיינען דוקא אין תרגום מרומז די נעמען פון רשב"י, האריז"ל און בעל שם טוב, ווייל זייער תורה דאַרף זיין אין אַן אופן פון „יפוצו מעינותיך חוצה" (ניט אַנטלויפן פון חוץ, נאָר אדרבה, דאָרט פאַרשפּרייטן די מעיינות פון פנימיות התורה), אַזוי ווי דער תרגום ברענגט אַריין לשון קודש און תורה אין חול און אין חוצה, וואָס דורך דעם וועט זיין די גאולה העתידה.

ג. אַ איד האָט מיר געשריבן אין אַ בריוו, אַז אין דעם וואָרט „בריש" איז אויך מרומז דער רבי בעל ההי־לולא: ר' — רבי, י' — יוסף יצחק, ב' — בן, ש' — שלום (דובער) און אויך שטערנא שרה (דעם רבי'נס מוטער).

הגם אַז בדרך כלל איז ניט קיין דרך צו מאַכן אייגענע ר"ת ורמזים, אָבער בנוגע ענינים וואָס מצד עצמם זיינען זיי קלאָר און ריכטיק, האָט אַן אָרט צו זאָגן וועגן דעם אויך אַ רמז. — יעדע הנהגה ודרך אין וועלט, איז געשמאַקער אויב מען געפינט דוגמתם (על כל פנים אַ וויטע דוגמא) בעניני תורה. קען מען זאָגן בעניננו: דאָס איז על דרך ווי דער רמב"ם זאָגט בהקדמתו לפירוש המשניות, וועגן אתרוג, הדס וכו', וואָס די גמרא דרש'נט זיי אַרויס פון פסוק, איז ניט דער פשט, אַז אַן די דרשות האָט מען ניט גע־וואוסט וואָס עס מיינט „פרי עץ הדר וכו'", נאָר אידן האָבן בכל הדורות געוואוסט בקבלה פון משה רבינו דור אחר דור וואָס עס זיינען די ד' מינים, נאָר אַזוי ווי אַלץ איז דאָך מרומז אין תורה, האָבן די חכמים געזוכט און געפונען אַ רמז אויף דעם אויך פון פסוקי התורה.

ד. ווי דערמאָנט פריער, איז די התחלה פון מגלה זיין חסידות צו אַלעמען, אַן קיינע הגבלות, האָט זיך אָנגעהויבן פון דעם בעל שם טוב. וכידוע, אַז דער בעש"ט איז גע־גאַנגען מעיר לעיר ומכפר לכפר, און גערעדט ענינים פון תורת החסידות אויך צו אנשים פשוטים ביותר. נאָר בכדי אַז די אנשים פשוטים זאָלן עס קענען באַגרייפן, האָט דער בעל שם טוב די ענינים פון חסידות אַראָפּגעטראָגן לויט זייער ערך, אין סיפורים, קורצע תורה־ווערטער וה־דומה, און אין דעם זיינען געווען רזין און רזין דרזין.

די הנהגה פון מעזריטשער מגיד — תלמיד און ממלא מקום פון בעל שם טוב — איז געווען, צוריידן חסידות בגלוי (ניט אָנגעטאָן אין לבושים פון סיפורים וכדומה), דאָס איז אָבער געווען נאָר פאַר זיינע תלמידים, וגדולי תורה, אָבער ניט פאַר אַלעמען.

די הנהגה פון דעם אַלטן רבי'ן — תלמידו וממלא מקום פון מגיד — און די רביים ממלאי מקומו, איז געווען צו אָנטאָן עניני חסידות אין שכל, אַז אויך שכל אנושי זאָל קענען באַגרייפן תורת החסידות. און דאָס איז דער אויפטו פון חסידות חב"ד, צו מגלה זיין חסידות פאַר אַלע אידן, ניט נאָר פאַר יחידי סגולה, וואָס זיינען שייך צו דעם מצד גודל נשמתם אָדער מצד עבו־דתם. ובפרט איז דאָס געווען אַזוי נאָך דער גאולה פון י"ט כסלו[14].

---

14) ראה שיחת יט כסלו תרס"ת (תורת שלום ע' 112 ואילך).

און דורך דעם האָט זיך במשך הזמן אַלץ מער פאַרגרעסערט און פאַר־ברייטערט דער קרייז פון די וואָס לערנען מעינות תורת החסידות, וגדול לימוד שמביא לידי מעשה, די הנהגה חסידותית.

פונדעסטוועגן, איז תורת החסידות פאַרט ניט געווען אויף אַזויפיל צו־געגנגלעך פאַר אַלעמען, ווייל נאָר בעלי שכל האָבן געקענט פאַרשטיין תורת החסידות. דרכי החסידות זיי־נען געווען פאַר אַלעמען, אויך פאַר אנשים פשוטים, אָבער תורת החסי־דות האָבן געקענט פאַרשטיין נאָר בעלי שכל. אויך בנוגע צו מפרסם זיין חסידות איז געווען אַ חילוק צווישן חסידים און ניט חסידים. דער חוג פון חסידים האָט זיך טאַקע געהאַלטן אין איין פאַרגרעסערן, עס זיינען אָבער נאָך אַלץ פאַרבליבן צוויי חוגים: חסידים און ניט חסידים.

די הנהגה פון רבי'ן בעל ההילולא איז געווען, צו ריידן חסידות פאַר אַלעמען, אָן קיינע הגבלות. אומעטום וואו דער רבי איז געקומען האָט ער גערעדט חסידות, ניט רעכענענ־דיק זיך צי ס'איז אַ חסידישער אָרט צי ניט. נאָך מערער: דער רבי האָט ספּעציעל געלייגט גרויס מי אַז אויך די, וואָס עס האָט זיי נאָך געפעלט אין קיום המצות, זאָלן לער־נען תורת החסידות. ער האָט אַראָפּ־געטראָגן און געגעבן צו פאַרשטיין חסידות אויך פאַר די וואָס עס פעלט זיי אין ידיעה, ביז אַז אַפילו די וואָס פאַרשטייען ניט קיין לשון קודש און אַפילו ניט קיין אידיש, האָט דער רבי געהייסן פאַר זיי איבער־זעצן חסידות בשפת המדינה.

און בדרך אפשר קען מען זאָגן, אַז אין דעם גלייכט זיך אויס די הנהגה פון רבי'ן מיט דער הנהגה פון דעם בעש"ט: זיי האָבן ביידע גערעדט תורת החסידות אין אַן אופן וואָס איז צוגעפּאַסט פאַר אַלעמען, אויך פאַר אַנשים פשוטים, און אויך האָבן זיי ביידע מפיץ געווען חסידות אין אַלע קרייזן — אָן הגבלות. אַנדערע רביים האָבן געמאַכט צו־געגנגלעך פאַר אַלעמען, אויך פאַר אַנשים פשוטים, דעם גיין און לעבן אין די דרכי החסידות. דער בעש"ט און דער רבי, האָבן ניט נאָר דרכי החסידות נאָר אויך תורת החסידות געגעבן צו אַלע אידן.

ה. דער בעש"ט האָט, ווי געזאָגט, אַראָפּגעטראָגן און מלביש געווען חסידות אין סיפורים וכדומה, און זיי דערציילט פאַר אַנשים פשוטים און אין קורצע תורה־ווערטער. איז הגם אַז אין די תורה־ווערטער און אַפילו אין די סיפורים זיינען טאַ־קע געווען רזין דרזין, האָבן אָבער די אַנשים פשוטים פון זיי גענומען בגלוי די סיפורים, אָדער דעם קורצן וואָרט, און ניט די פנימיות, די סודות וואָס זיינען געווען אין דעם תורה־וואָרט אָדער אין די סיפורים.

דער רבי אָבער, האָט מגלה געווען תורת החסידות אַז אַלע זאָלן דאָס קענען פאַרשטיין. ער האָט עס טאַקע אַראָפּגעטראָגן אין גרינגע ענינים אין פשוט'ע אותיות, אָבער דאָך האָבן די מקבלים באַנומען אַז עס רעדט זיך חסידות, און על כל פנים אפס קצהו פון די רזין האָבן אויך זיי גענומען פון דעם.

דאָס הייסט, אַז דעם שטעל אין הפצת תורת החסידות אין אַזאַ אופן וואָס פאָדערט זיך אַלס הכנה קרובה וסמוכה ממש צו ביאת המשיח —

וואָס משיח וועט דאַך קומען בגלוי און בגלוי צו אַלע אידן, וואָס דע־ריבער דאַרף אויך די הכנה דערצו, די הפצה פון תורת החסידות, זיין צו אַלע אידן אין אַן אָפענעם אופן — דעם שטעל האָט געגומען דער רבי.

דער רבי איז געווען דער וואָס האָט גענומען דעם אבן טוב שבכתר המלך, וואָס אין דעם הענגט אָפּ די גאַנצע חשיבות פון כתר וכמשל הידוע[15]), און אים אָראָפּגעטראָגן ביז אין ענגליש און פראַנצויזיש וכו׳. איז דאַך פאַרשטאַנדיק, אַז דער רבי איז געווען דער וואָס האָט געמאַכט די לעצטע, ממש די לעצטע הכנה צו דער גאולה, גאולה האמתית, וואָס זי איז דאַך ווי דער רמב״ם פסק׳נט אָפּ קלאָר ווי זי וועט זיך אָנהויבן און דעם גאַנצן סדר ווי די גאולה וועט אָנגיין[16]):

(דער אָנהויב וועט זיין) עס וועט אויפשטיין אַ מלך פון בית דוד, וואָס לערנט תורה און איז עוסק אין מצוות — ווי דוד זיין פאָטער — לויט דער תורה שבכתב און (תורה) שבעל־פה; און ער וועט צווינגען אַלע אידן צו גיין אין איר (וועג פון דער תורה) און צו מחזק זיין אירע שפּאַלטן; און וועט מלחמה האַלטן די מלחמות ה׳ כו׳ און מצליח זיין און בויען דעם מקדש אויף זיין אָרט און צונויפזאַמלען די פאַרוואָגלטע אידן כו׳ און וועט מתקן זיין די גאַנצע וועלט צו דינען דעם אוי־בערשטן כו׳.

און ווי דער נביא זאָגט אַז די איצטיקע גאולה וועט זיין כימי צאתך מארץ מצרים — אין אַן אופן וואָס — אראנו נפלאות[17]), אַ גאולה ביד רמה און בריש גלי, דורך משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת יו״ד שבט תשי״ב)

בשלח

א. נאָכדעם ווי די אידן זיינען אַרויס פון מצרים, און זיינען געקומען צום ים סוף, ווערנדיק נאָכגעיאָגט פון פרעה מיט די מצריים, האָט זיי משה רבינו געזאָגט: „אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה׳ אשר יעשה לכם היום, כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוספו לראותם עוד עד עולם. ה׳ ילחם לכם ואתם תחרישון״. זאָגט אויף דעם די מכילתא[1]), אַז קומענדיק צום ברעג ים, איז צוליב דער מורא פאַר די מצריים, האָבן זיך די אידן צעטיילט אין פיר כיתות מיט פיר פאַרשידענע מיינונגען: איין כתה האָט געזאָגט, „ליפול אל הים״, מען זאָל זיך אַריינוואַרפן אין ים אַריין (זיך דער־טרינקען, אַבי ניט ווערן צוריק קנעכט ביי פרעה); אַן אַנדער כתה האָט גע־זאָגט „לשוב למצרים״, אַז מען זאָל זיך אומקערן קיין מצרים (און ווערן ווידער עבדים צו פרעה); נאָך איינע האָט געזאָגט „לעשות מלחמה כנגדן״ —

15) ראה התמים חוברת ב׳ ע׳ מט [עב, א].

16) רמב״ם הל׳ מלכים פי״א ה״ד. וראה מכתב כ״ק אדמו״ר (מהורש״ב) נ״ע (בקובץ מכתבים ח״א מכתב ט).

1) שמות יד, יג.

17) מיכה ז, טו. וראה ג״כ זח״ב קעה, ב. רמ, רע״א.